

วิรัช วรรณสุวรรณ

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง มากขึ้น ดังนั้น "ห้องสมุด" ซึ่งเป็นแหล่งจัดหาและรวบรวมสรรพตำราต่าง ๆ เพื่อให้ บริการทางวิชาการ จึงเปรียบเหมือนหัวใจของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะ ในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย^๑ จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามหาวิทยาลัยกับห้องสมุดมี ความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง^๒

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยตั้งขึ้นเพื่อจัดหาทรัพยากรของห้องสมุดอย่างสมบูรณ์ โดยให้ สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย และกิจกรรมอื่น ๆ และเพื่อเป็นที่ค้นคว้า ตามระบบการศึกษาแบบรูปนัยและอรูปนัย ทรัพยากรห้องสมุดต้องทันสมัยเสมอ ควรมี บรรณารักษ์วิชาชีพเป็นผู้บริหารและให้บริการ ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียง ในการดำเนินงาน จัดให้มีบริการต่าง ๆ ตรงตามความต้องการของผู้ใช้อย่างมี ประสิทธิภาพ ช่วยปลูกฝังให้ผู้ใช้อัจฉกศึกษาด้วยตนเองและกระตุ้นให้ผู้ใช้นิสัยรักการอ่าน อันเป็นหน้าที่สำคัญของห้องสมุด

ในต่างประเทศได้มีผู้ทำการวิจัยเรื่องบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยกันอย่าง กว้างขวาง ส่วนในประเทศไทยมีการศึกษาบ้างพอสมควร เหตุที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการ ให้บริการแก่นักศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ เนื่องจากห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ มีสถานที่ให้บริการคับแคบ จำนวนหนังสือ และที่นั่งอ่าน

^๑ นวนิตย์ อินทรามะ, "ห้องสมุดกับสถาบันการศึกษาขั้นสูง," วารสารการศึกษา แห่งชาติ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒): ๑๘-๒๐.

^๒ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงษ์, บรรณารักษศาสตร์ภูมิหลัง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๖๔.

ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา อาจมีปัญหาในการให้บริการของห้องสมุดแก่นักศึกษา และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เพื่อนำผลการวิจัยเสนอต่อผู้บริหารในการดำเนินการปรับปรุงงานทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านบริการของห้องสมุดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและสำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชท่าพระ
๒. สำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชท่าพระ เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชท่าพระ
๓. เพื่อทราบความคิดเห็น และความต้องการในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร รัชท่าพระ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ มีขอบเขตเฉพาะการศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชท่าพระ โดยไม่จำกัดปีการศึกษา คณะ เพศ และวัย รวมทั้งสิ้น ๒๐๐ คน

ในสาระสำคัญของการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดทั่วไปของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด สภาพของห้องสมุด ครุภัณฑ์ การบริการ และความพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของห้องสมุด ความต้องการบริการและความคิดเห็นอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนอกเหนือจากหนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การให้บริการ คือ แบบสอบถาม มีคำถามที่ให้คำตอบเฉพาะเจาะจงและให้คำตอบอย่างอิสระ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์เพิ่มเติมจากแบบสอบถาม

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามสามารถทดสอบความเชื่อถือได้ คำตอบที่ได้จะเป็นคำตอบซึ่งแสดงออกด้วยความจริงใจ ได้ข้อมูลที่เป็นความจริง การสรุปผลการวิจัยโดยการวิเคราะห์

ข้อมูลต่างๆ จะดำเนินการตามหลักวิชา และพิจารณาที่เป็นกลาง

สมมติฐาน

๑. การให้บริการของห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ ไม่พอเพียงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้

๒. นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ ประสบปัญหาในการใช้ห้องสมุด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมห้องสมุด หมายถึง สิ่งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ จัดขึ้นเพื่อมุ่งใจให้มีผู้ใช้ห้องสมุด

คณะ หมายถึง คณะวิชาในมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ อันประกอบด้วย คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ คณะโบราณคดี คณะมัณฑนศิลป์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งชายและหญิงที่สังกัดคณะใดคณะหนึ่ง ซึ่งยังคงมีสภาพเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ ในปัจจุบัน

บริการของห้องสมุด หมายถึง งานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ จัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการของนักศึกษา ในการค้นคว้าภายในห้องสมุดด้วยหนังสือ วารสาร เอกสาร วัสดุการศึกษา สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้ห้องสมุด เช่น การอ่านโดยเสรี บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ฯลฯ

มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ

วัสดุไม่ตีพิมพ์ หมายถึง เทป แผ่นเสียง ฟิล์มสตริป สไลด์ ฯลฯ

สิ่งพิมพ์ของห้องสมุด หมายถึง หนังสือ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล วารสาร

วิทยานิพนธ์ จุลสาร กฤตภาค ฯลฯ

ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ทั้งหมดที่รับราชการในมหาวิทยาลัยศิลปากร รัชทำพระ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงจุดประสงค์ หน้าที่ และ การให้บริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อรวบรวม และนำรายละเอียดมาสร้างแบบ - สอบถามสำหรับรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

๒. สัมภาษณ์บรรณารักษ์ และสังเกตการณ์ การใช้ห้องสมุดของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร วังท่าพระ

๓. เก็บข้อมูล ใช้วิธีสำรวจโดยสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดของ นักศึกษา ตั้งหัวข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ให้คำตอบซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาที่ทำการวิจัย โดย ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ก. พิจารณาว่าต้องการได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใด ศึกษาคำถามเพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

ข. พิจารณาว่าจะใช้คำถามใดที่เหมาะสมในการวิจัย ได้คำตอบเฉพาะเจาะจง และคำตอบอิสระ

ค. ลงมือร่างแบบสอบถาม

ง. ตรวจสอบเพื่อการแก้ไข โดยผู้วิจัยและผู้รู้

จ. ทดสอบแบบสอบถามโดยทดลองใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา ๑๐ คน เมื่อ แก้ไขแล้ว นำมาพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่แท้จริงต่อไป

๔. รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่นักศึกษาด้วยตนเอง โดยการสุ่ม ตัวอย่างจากนักศึกษาผู้มาใช้บริการห้องสมุดประมาณ ๒๐๐ คน มีกำหนดเวลาแจกแบบสอบ - ถามภายใน ๒ สัปดาห์ และขอให้ตอบแบบสอบถามภายใน ๑ สัปดาห์ จึงดำเนินการเก็บ แบบสอบถามนั้น

๕. วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำเสนอใน รูปตาราง มีข้อมูลพรรณนาช่วยให้เข้าใจข้อมูลชัดเจนยิ่งขึ้น และให้เข้าใจความสัมพันธ์ต่าง ๆ คิดค่าเฉลี่ยคำตอบที่ได้ด้วยวิธีหาค่าร้อยละ $P = \frac{f}{N} \times 100$ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล ความคิด เห็นและความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริการของห้องสมุด คำนวณด้วยวิธี หาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

\bar{x}	=	ค่าเฉลี่ยของคำตอบแต่ละข้อ
f	=	ความถี่
x	=	คะแนน (น้ำหนักประจำข้อ)
N	=	จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

ตีค่าความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบแต่ละข้อ ดังนี้

๔.๖ - ๕.๐	มากที่สุด
๓.๖ - ๔.๕	มาก
๒.๖ - ๓.๕	ปานกลาง
๑.๖ - ๒.๕	น้อย
๑.๐ - ๑.๕	น้อยที่สุด

หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคำตอบแต่ละข้อ โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

S.D.	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคำตอบแต่ละข้อ
f	=	ความถี่
x	=	คะแนน (น้ำหนักของคำตอบ)
N	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

๖. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๗. รายงานผลการวิจัย

๘. ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ทราบความต้องการการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ราชภัฏพระ
- ทราบปัญหาในการบริการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่มีต่อห้องสมุด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัด และวิธีการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด

๓. ทำให้ทราบถึงการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา และบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ศิลปากร วังท่าพระ ทั้งที่กำลังจัดบริการและโครงการในอนาคต

๔. เป็นแนวทางสำหรับวิจัย การใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต
พระราชวังสนามจันทร์ และวิจัยกลุ่มผู้ใช้ประเภทอื่น ๆ ต่อไป

๕. ผลการวิจัย จะเป็นเครื่องเสนอแนะผู้บริหารระดับสูง ในการปรับปรุงบริการ
ห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษายิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาห้องสมุดให้สอดคล้องกับ
นโยบายของมหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัย แบ่ง
ได้เป็น ผลงานวิจัยของไทย และผลงานวิจัยของต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยของไทย

หว่า พันธุ์เมฆา วิจัยปัญหาและความต้องการในการรับบริการห้องสมุดของ
อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๑๒ ผลการวิจัยพบว่า ขาด
ตำราเรียน หนังสืออุเทศมิไม่พอ หนังสือทั่วไป และวารสารมีน้อยขาดบัตรรายการและ
ที่นั่งอ่านจำกัด^๑

ทัศนยา หาญพล วิจัยเรื่องการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์ และนักศึกษา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อศึกษาบริการห้องสมุด และความเห็นของอาจารย์ นักศึกษา
ที่มีต่อบริการของห้องสมุด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ผลงานวิจัยในส่วนของนักศึกษาสรุปว่า
ใช้บริการเพื่ออ่านหนังสือ และวัสดุการอ่านอื่น ๆ ในห้องสมุด นักศึกษาต้องการให้จัด
บริการและกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ ส่วนเรื่อง จำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์เหมาะสม

^๑หว่า พันธุ์เมฆา, "ปัญหาและความต้องการในการรับบริการห้องสมุดของ
อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ปีที่ ๒ ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ปีการศึกษา
๒๕๑๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, ๒๕๑๓.)

น้อย สภาพของห้องสมุด ครุภัณฑ์ บริการ และกิจกรรมมีความเหมาะสมปานกลาง^๑

ในปี ๒๕๒๐ ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้ห้องสมุดและความคิดเห็นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต่อปัญหาการบริการด้านต่าง ๆ ผลการวิจัย คือ ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก มีการใช้บัตรรายการในการเลือกหนังสือ และใช้บริการยืม-คืนหนังสือมากที่สุด สำหรับวัสดุสิ่งพิมพ์มีจำนวนน้อย และนักศึกษาเข้าห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด^๒

ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ วิจัยบริการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้นักศึกษา เพื่อสำรวจบริการต่าง ๆ และความคิดเห็นของนักศึกษาในการใช้บริการห้องสมุด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ผลการวิจัย คือ นักศึกษาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง ในวันที่ไม่มีชั่วโมงเรียนโดยศึกษาริธีใช้ห้องสมุดด้วยตนเอง การค้นหาหนังสือใช้บัตรรายการพอ ๆ กับการเดินดูจากชั้นหนังสือ บริการของหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะเป็นที่พอใจในระดับปานกลาง และน้อย หนังสือมีน้อยและให้ยืมระยะสั้น ห้องสมุดกลางตั้งอยู่ไกลจากอาคารเรียน และหอพัก ห้องสมุดคณะส่วนมากเปิดบริการเฉพาะเวลาราชการ และเนื้อที่คับแคบ^๓

ปี ๒๕๒๐ สุชนณี กี่ศรี สำรวจการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการสำรวจ คือ นิสิตใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง นิสิตชอบค้นหาหนังสือตามชั้นมากกว่าจากบัตรรายการ เลือกหนังสือ

^๑ทัศนาศา ทาญพล, "การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกบริหารธุรกิจศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

^๒ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์, "การศึกษาความสนใจในการอ่าน และการใช้ห้องสมุดคณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๑๔" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกบริหารธุรกิจศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

^๓ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์, "บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้นักศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกบริหารธุรกิจศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

อ่านด้วยตนเอง ใช้หนังสือวิชาการทั่วไปภาษาไทย ใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนมากที่สุด ใช้บริการยืม-คืนหนังสือมากที่สุด บริการทั่ว ๆ ไปของห้องสมุดเหมาะสมปานกลาง^๑

จิตติ ปิงตระภูล วิจัยเรื่องการสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญา คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ผลการวิจัยปรากฏว่า บริการทั่วไปของห้องสมุดเหมาะสมปานกลาง นักศึกษาใช้ห้องสมุดประกอบการเรียนมากที่สุดโดยใช้บัตรรายการช่วยค้น และใช้ห้องสมุดมากในช่วงว่างจากชั่วโมงเรียน เพื่อทำรายงานที่อาจารย์สั่งและชอบใช้บริการยืม-คืนหนังสือมากที่สุด แต่วัสดุและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มีให้ยืมน้อย^๒

วนิดา จินตนาอนุรัตน์ ศึกษาปัญหาการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อทราบความต้องการของนักศึกษาชั้นปริญญาตรีที่มีต่องานบริการด้านต่าง ๆ ของห้องสมุด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษาและการสอนมาก นักศึกษาใช้ห้องสมุดด้วยตนเอง มีภูมิหลังในการใช้ห้องสมุดจากการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด อัตราความถี่ในการใช้ห้องสมุดมีมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง เวลาที่ชอบใช้ห้องสมุดคือ ช่วงเวลาที่ว่างระหว่างชั่วโมงเรียน นิยมใช้หนังสือวิชาการภาษาไทย ใช้บัตรรายการ นิยมใช้บริการยืม-คืนหนังสือ แต่หนังสือเล่มที่ต้องการมักมีผู้ยืมไปก่อน การวิเคราะห์ความพอใจสภาพการใช้ห้องสมุดด้านต่าง ๆ ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษามีความพอใจปานกลางเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ หนังสือ วัสดุการอ่านอื่น ๆ เครื่องมือช่วยค้นคว้า บริการอ่าน

^๑สุธันนี กี่ศิริ, "การสำรวจการอ่านของนิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

^๒จิตติ ปิงตระภูล, "การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒)

บุคลากร ระเบียบข้อบังคับ และการให้บริการ^๑

จากสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของไทยมีทั้งสองดคล้อง และแตกต่างกัน คือ

อัตราความถี่ในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา

งานของทัศนา หาญพล ละอองกาญจน์ สุรัชย์พาณิชย์ สุธันนี กี่ศิริ วนิดา
จินตนา นูรัตน์ พบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง

ด้านผู้ใช้ห้องสมุด

จากงานวิจัยของจิตติ ปิงตระกูล และวนิดา จินตนา นูรัตน์ สรุปว่า มีการใช้
ห้องสมุดมากในเวลาว่างระหว่างชั่วโมงเรียนเพื่อทำรายงานที่อาจารย์สั่ง ตรงข้ามกับผลงาน
ของละอองกาญจน์ สุรัชย์พาณิชย์ที่ว่า นักศึกษาชอบใช้ห้องสมุดในวันที่ไม่ได้เรียน และศึกษา
การใช้ห้องสมุดด้วยตนเอง และงานวิจัยของวนิดา จินตนา นูรัตน์มีว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุด
ด้วยตนเอง โดยมีภูมิหลังในการใช้ห้องสมุดจากการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาใหม่

การค้นหานังสือ

จิตติ ปิงตระกูล ทัศนา หาญพล ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ ละอองกาญจน์ สุรัชย์พาณิชย์
และวนิดา จินตนา นูรัตน์ วิจัยได้ว่า นักศึกษาส่วนมากใช้บัตรรายการเป็นคู่มือช่วยค้นหาหนังสือ
งานวิจัยของทัศนา หาญพล แสดงให้เห็นว่า บัตรรายการมีความเหมาะสมมาก ส่วนของ
พวาทันธุ์เมฆา วิจัยว่า ห้องสมุดวิทยาลัยครู ไม่มีบัตรรายการช่วยในการค้นหาหนังสือให้แก่
ผู้ใช้ห้องสมุด แต่การวิจัยของสุธันนี กี่ศิริ พบว่า นิสิตชอบค้นหาหนังสือตามชั้นมากกว่า การใช้
บัตรรายการ

ด้านการเลือกหนังสืออ่าน

งานของทัศนา หาญพล ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ สุธันนี กี่ศิริ ปรากฏว่า นักศึกษาเป็น
ผู้เลือกหนังสืออ่านด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดเห็นว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อ
การศึกษาและการสอนมาก งานของจิตติ ปิงตระกูล ละอองกาญจน์ สุรัชย์พาณิชย์

^๑วนิดา จินตนา นูรัตน์, "การศึกษาปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓)

สุธันนี กิติกร วนิตา จินตนาอนุรัตน์ และพวา พันธุ์เมฆา กล่าวว่า ต้องการใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนมากที่สุด ส่วนของทัศนาศา หาญพล ใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ แต่ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ สรุพบว่า ใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด

ประเภทของหนังสือที่อ่านมากที่สุด

ผลงานของทัศนาศา หาญพล ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ สุธันนี กิติกร และวนิตา จินตนาอนุรัตน์ พบว่า ประเภทของหนังสือที่อ่านมากที่สุด คือ หนังสือวิชาการทั่วไป ส่วนพวา พันธุ์เมฆา พบว่า ยังขาดตำราเรียนตามรายวิชา หนังสืออุเทศยังไม่พอใช้ และจากงานวิจัยของทัศนาศา หาญพล วนิตา จินตนาอนุรัตน์ สุธันนี กิติกร สรุพบว่า นักศึกษาล้วนมากชอบอ่านหนังสือภาษาไทย

ค่านบริการของห้องสมุด

งานของจิตติ ปิงตระภูล ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ พวา พันธุ์เมฆา ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ วนิตา จินตนาอนุรัตน์ และสุธันนี กิติกร มีความเห็นสอดคล้องต้องกัน คือ บริการที่นักศึกษาใช้มากที่สุด ได้แก่ บริการยืม-คืนหนังสือ งานวิจัยของจิตติ ปิงตระภูล ทัศนาศา หาญพล ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ วนิตา จินตนาอนุรัตน์ สุธันนี กิติกร เห็นว่าบริการทั่วไปของห้องสมุดเหมาะสมปานกลาง ส่วนพวา พันธุ์เมฆา เสนอว่า บรรณารักษ์ควรตระหนักถึงความสำคัญของบริการของห้องสมุดให้มาก จากงานวิจัยของวนิตา จินตนาอนุรัตน์ กล่าวว่า นักศึกษาพอใจด้านอาคารสถานที่ และการจัดครุภัณฑ์ หนังสือ วัสดุการอ่านอื่น ๆ เครื่องมือช่วยค้นหาวีสดุ บริการการอ่าน บุคลากร ระเบียบข้อบังคับ และการให้บริการทั้งหมดในระดับปานกลาง แต่งานวิจัยของจิตติ ปิงตระภูล ทัศนาศา หาญพล ผลิวัลย์ รองสวัสดิ์ พวา พันธุ์เมฆา ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ สอดคล้องกันคือ วัสดุและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของห้องสมุดมีจำนวนน้อย

ปัญหาที่พบ

จากงานวิจัยของพวา พันธุ์เมฆา คือ ห้องสมุดมีพื้นที่นั่งอ่านจำกัด สำหรับวนิตา จินตนาอนุรัตน์ สรุพบว่า หนังสือที่นักศึกษาต้องการอ่านมักมีผู้อื่นยืมไปก่อน ส่วนของละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ คือ ห้องสมุดตั้งอยู่ไกลจากอาคารเรียนและหอพัก ทำให้นักศึกษาใช้ห้องสมุดไม่สะดวก และการให้ยืมหนังสือมีระยะเวลาสั้นเกินไป

งานวิจัยของต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยดาเรม (Darham University) ทำโครงการประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑. ผลการวิจัย คือ นักศึกษาจะได้รับประโยชน์จากห้องสมุดที่ให้บริการที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ โดยมีบรรณารักษ์ที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในเทคนิคใหม่ ๆ ทั้งนี้วัดจากปริมาณในการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษา^๑

ฟิลิป วี. รจาสา (Philip V. Rjasa) และจอห์น เอช โมเรียตี (John H. Moriarty) ศึกษาประเภทและความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ปรากฏผลว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดเพื่อทำการบ้านหรือทำรายงาน ใช้วารสารทางวิชาการ และเอกสารเพื่อทำการวิจัยเล็กน้อย และต้องการหนังสือจองและหนังสืออ้างอิงมาก^๒

จอห์น เอ. เออูฮาร์ท (John A. Urguhart) และเจ.แอล. โชฟิลด์ (J.L. Schofield) ได้สำรวจความต้องการของนักศึกษาที่มีต่อบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยและการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์ (Sussex University) มหาวิทยาลัยกลาสโกว์ (Glasgow University) มหาวิทยาลัยแบรดฟอร์ด (Bradford University) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ผลการสำรวจพบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดหาหนังสือบนชั้นไม่พบเนื่องจากหนังสือเล่มที่ต้องการมีผู้ยืมไปใช้ ส่วนมากได้แก่ หนังสือหมวดเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วรรณคดีต่างประเทศ แต่ทางห้องสมุดไม่ได้เพิ่มหนังสือให้มากขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้^๓

^๑M.G. Fancher Beeler, et al., Measuring the Quality of Library Service: A handbook (Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, 1974), pp. 16-38.

^๒Philip V. Rjasa and John H. Moriarty, "The Types and Need Academic Library Users: A Case Study of 6568 Responses," College and Research Libraries 31 (November 1970): 403-409.

^๓John A. Urguhart and J.L. Schofield, "Measuring Readers' Failure at the Shelf in Three University Libraries," Journal of Documentation 28 (September 1971): 233-241.

ลอยด์ จิน เอลเลียต (Lloyd Gene Elliott) ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ใช้หนังสือส่วนตัวพอ ๆ กับใช้หนังสือห้องสมุด พอใจในบริการของห้องสมุด ต้องการศึกษการใช้ห้องสมุดอย่างละเอียดจากบรรณารักษ์ นักศึกษาปีแรก ๆ ใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาชั้นสูง เพราะต้องทำ รายงานส่งอาจารย์มากกว่า^๑

อาลี เอ เอ็มแดด (Ali A. Emdad) และ เอ โรเบิร์ต โรเจอร์ส (A. Robert Rogers) สำนักรวการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยปัทเลวี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ผลการสำรวจพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่หาหนังสือไม่พบ ร้อยละ ๔๐ ของนักศึกษาชอบอ่านหนังสือมากกว่านิตยสารและหนังสือพิมพ์ ร้อยละ ๔๖ ของนักศึกษานำเวลา ๑-๓ ชั่วโมงอยู่ในห้องสมุด ใช้บัตรรายการช่วยในการค้นหาหนังสือ นักศึกษาปีสูง ๆ ใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาปีต้น ๆ ทรัพยากรของห้องสมุดยังไม่เป็นที่พอใจของผู้ใช้^๒

จอห์น เอ เคอเนแกน (John A. Kernaghan) และคนอื่น ๆ วิจัยอิทธิพลของการบริการที่มีต่อการใช้ห้องสมุดใน พ.ศ. ๒๕๒๒ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดเดือนละ ๑-๓ ครั้ง ใช้หนังสือส่วนตัวพอ ๆ กับการใช้หนังสือในห้องสมุด สภาพแวดล้อมไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการใช้ห้องสมุด แต่วัสดุห้องสมุดและการให้บริการของบรรณารักษ์เป็นปัจจัยทำให้ห้องสมุดดี และมีผู้ใช้ห้องสมุดมาก พร้อมกับเสนอว่าห้องสมุดทุกแห่งควรมีไลด์ทัศน์วัสดุ^๓

^๑Lloyd Gene Elliott, "A Study of the Use by Undergraduates of One University Library," Dissertation Abstracts 38 (November 1977): 2391-A.

^๒Ali A. Emdad and A. Robert Rogers, "Library Use at Pahlavi University," College and Research Libraries 39 (November 1978): 448-455.

^๓John A. Kernaghan, et al., "The Influences of Traditional Services on Libiray Use," College and Research Libraries 40 (May 1979): 215-225.

โมฮัมเหม็ด ซาเลห์ จามิล แอซอร์ (Mohammed Saleh Jamil Ashoor) ศึกษาศาสตรบัณฑิตของผู้ใช้ที่มีต่อบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ผลการศึกษาพบว่า บริการของห้องสมุดไม่สามารถตอบสนองความต้องการผู้ใช้ได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะขาดประสิทธิภาพในงานบริการ และการประชาสัมพันธ์ บุคลากรขาดความรู้ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่ทันสมัย ผู้ใช้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรและบริการของห้องสมุด^๑

รูท เอลิซาเบท บาวเนอ (Ruth Elizabeth Bauner) สำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซาท์เทิน อิลลินอยส์ ที่คาร์บอนเดล (Southern Illinois University Carbondale) ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ผลการสำรวจพบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดเพื่อทำการบ้าน ค้นคว้าอ่านตำราและพักผ่อน นักศึกษาที่คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง ร้อยละ ๖๐ เห็นว่า การสอนวิธีใช้ห้องสมุดมีประโยชน์ สิ่งที่ควรปรับปรุง คือ บริการ การจัดหาวัสดุ และสภาพแวดล้อมของห้องสมุด ส่วนที่เป็นปัญหามากที่สุดก็คือ การฝึกหนังสือ^๒

สรุปผลที่ได้จากงานวิจัยทั้งหมดสอดคล้องและแตกต่างกัน คือ

อัตราความถี่ในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา

งานวิจัยของเคอเนแกน กล่าวว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดเดือนละ ๑-๓ ครั้ง สำหรับ เอมแคต กล่าวว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดวันละ ๑-๓ ชั่วโมง แต่เอลเลียตพบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดสัปดาห์ละครั้ง

^๑Mohammed Saleh Jamil Ashoor, "A Survey of User's Attitudes Toward the Resources and Services of Three Universities in Saudi Arabia," Dissertation Abstracts 39 (February 1979): 4567-A.

^๒Ruth Elizabeth Bauner, "Library Use and the Perceptions of Student Library Users at Southern Illinois University-Carbondale," Dissertation Abstracts 39 (May 1979): 6379-A.

ด้านผู้ใช้ห้องสมุด

งานวิจัยของบาวเนอ ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมค่าใช้จ่ายห้องสมุดมากกว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง แต่งานวิจัยของเอมแคต พบว่า นักศึกษาระดับชั้นสูงขึ้นไปใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาระดับชั้นต้น ตรงกันข้ามกับงานของเอลเลียต สํารวจพบว่า นักศึกษาระดับชั้นต้นใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาระดับชั้นสูง ทั้งนี้เพราะอาจารย์สั่งให้ทำรายงานซึ่งต้องใช้การศึกษา ค้นคว้า เอกสารที่มีอยู่ในห้องสมุด แต่งานวิจัยของเอมแคตกล่าวว่า อาจารย์ไม่แนะนำหรือให้รายชื่อหนังสือ เพื่อศึกษาค้นคว้าภายในห้องสมุด

การค้นหาหนังสือ

ผลวิจัยของเอมแคตมีบัตรรายการหนังสือเป็นสิ่งที่นักศึกษาใช้มากที่สุด แต่หาหนังสือไม่พบ แต่งานวิจัยของเออกูฮาร์ท สรุพบว่า ที่หาหนังสือบนชั้นไม่พบ เนื่องจากหนังสือเล่มที่ต้องการมีผู้อื่นหยิบไปใช้ และมีผู้ต้องการใช้หนังสือนั้น ขอยืมหนังสือออกนอกห้องสมุด ส่วนงานวิจัยของบาวเนอ พบว่า หนังสือของห้องสมุดถูกฉีกมาก

ประเภทของหนังสือที่อ่านมากที่สุด

หนังสือทั่วไป พบได้จากงานวิจัยของเคอเนแกน และเอมแคต งานของเอลเลียต พบว่านักศึกษาใช้หนังสือส่วนหัวพอ ๆ กับใช้หนังสือของห้องสมุด ส่วนราสา วิจัยพบว่า สิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาต้องการใช้มากที่สุด คือ หนังสืออ้างอิง และหนังสือสารอง แต่เออกูฮาร์ทสรุปว่า หนังสือหมวดเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวรรณคดีต่างประเทศมีผู้ใช้มากที่สุด

ด้านบริการของห้องสมุด

งานวิจัยของเอลเลียตพบว่า นักศึกษาพอใจในบริการของห้องสมุด ตรงกันข้ามกับงานวิจัยของบาวเนอ เออกูฮาร์ท และแอสซอร์ นักศึกษามีความเห็นว่าการบริการห้องสมุดยังไม่สามารถสนองความต้องการอย่างเพียงพอ จำนวนหนังสือในห้องสมุดมีน้อย ผลการวิจัยของเคอเนแกน ของมหาวิทยาลัยดาเรม และของแอสซอร์ มีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า วัสดุห้องสมุด ความรู้ที่ทันสมัยและวิทยากรใหม่ๆ ในการให้บริการของบรรณารักษ์ เป็นปัจจัยที่ทำให้ห้องสมุดดี มีผู้มาใช้บริการของห้องสมุดมาก

ปัญหาที่พบ

งานวิจัยของบาวเนอเสนอว่า ควรมีการสอนวิธีใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษา และเสนอให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของห้องสมุดให้ดี เพื่อดึงดูดผู้มาใช้บริการ ซึ่งตรงกันข้ามกับงานวิจัยของเคอเนแกนที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการมาใช้ห้องสมุดของนักศึกษาและเสนอให้มีโสตทัศนวัสดุในห้องสมุดทุกแห่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย